

Okinawa, waar karate ontstond

De "roots" van karate bevinden zich op het eiland Okinawa.

Het is het belangrijkste eiland in de Ryukyu archipel. Deze archipel strekt zich uit over meer dan 1000 km tussen het zuidelijkste punt van Japan (Kyushu) en de Chinese kust; tussen de Oostelijke Chinese zee in het Westen en de Filippijnse zee in het Oosten.

Okinawa is een smal eiland: 100 km lang op 4 tot 30 km breed; oki = oceaan, nawa = koord; letterlijk vertaald wil Okinawa dus zeggen: koord op de oceaan. Dankzij de ideale geografische ligging vormde het een essentiële schakel in een lange ketting van overdrachten van technieken, voornamelijk tussen China en Japan. Dit is wat het eiland een speciaal belang toekent in de geschiedenis van de gevechtskunsten van het Verre Oosten.

Op verschillende tijdstippen in de loop van hun geschiedenis werd de bevolking van Okinawa, die van nature uit pacifistische vissers en landbouwers waren, geconfronteerd met de invasie van buitenlands machten. Tijdens hun woelige verleden hebben ze zich nooit laten integreren in een andere cultuur. Ze gedroegen zich als een clan, fel vijandig tegen elke vorm van integratie. Men weet dat het pas aan het begin van de 20ste eeuw was, dat de ouderen van Okinawa hadden besloten om uiteindelijk de sluier te lichten van okinawa-te, aan deze verachtelijke vreemdelingen, die de Japanners lang bleven. Okinawa-te was de Okinawase synthese van de lokale methodes (to-de) en Chinese invloeden van het Chinese boksen (quan-fa).

De grote etappes in de ontwikkeling van karate-do.

Tot aan de **10de eeuw** is er weinig bekend over de geschiedenis van Okinawa. Het is geweten dat in de eerste helft van de 8ste eeuw, het eiland reeds belastingen betaalde aan Japan en dat het een aanlegplaats was voor koopvaardijochepen die tussen China en Japan vaarden. Door verschillende clanoorlogen in Japan, weken er verscheidene samoerai, Boeddhistische monniken en geletterden uit naar de Ryukyu eilanden om de burgeroorlogen te ontlopen. Het is een feit dat dankzij al deze stromingen, de eilandbewoners ontdekkingen deden, dit zowel in het domein van de Chinese als Japanse oorlogstechnieken.

In de loop van de **13de eeuw** betaalde Okinawa zowel aan China als aan Japan belastingen.

Het was in de **14de eeuw** dat Okinawa werkelijk uit zijn isolement trad: er ontstonden handelsbetrekkingen met China, Korea, Japan en ook verder weg, met Java en Sumatra. De mondelinge traditie rapporteert dat er vanaf dat moment gevechtstechnieken bestonden met de naam ti (of te, de of ook nog tode), die duidelijk Chinese wortels vertoonde. Dit was niet verrassend, aangezien Koning Satto (1349 – 1395) in 1372 trouw zweerde aan de Chinese Keizer Ming (1368 – 1644). Hierdoor aanvaardde Satto om, om de twee jaar een Chinese delegatie te ontvangen. Het is zeker dat de ruwe Okinawase techniek te, zich meer en meer kleurde met elementen afkomstig uit verschillende Chinees boksstijlen (quan-fa) en dat ze steeds meer de naam to-de, of Chinese hand verdiende. to= China, te=hand.

Op het einde van de **15de eeuw** vaardigde Koning Sho-Shin (1477 – 1526) uit schrik voor revoltes, een verbod uit voor alles wat maar in de verste verte leek op een wapen. De wapens werden geconfisqueerd en gestockeerd in koninklijke opslagplaatsen die zeer streng bewaakt werden. Men ontwikkelde technieken met de lege hand (te, nadien tode). Maar men bekeek ook met nieuwe interesse de huishoudelijke gereedschappen. Deze kon men met een beetje vindingrijkheid hervormen tot geduchte wapens. Voornamelijk vissers en boeren begonnen met hun werktuigen, die op het eerste gezicht zeer onschadelijk leken, te improviseren. Gedurende de volgende eeuwen werden de technieken geperfectioneerd en geïnspireerd door de technieken van te. Vandaag de dag zijn ze onmogelijk te onderscheiden van de bewegingen in de oude populaire dansen van Okinawa (odori). Dit is de origine van ti-gua, de voorvader van ko-bujutsu, nadien kobudo.

Begin van de **17de eeuw** was Japan het toneel van een nieuwe burgeroorlog. De overwinnaar was de Tokugawa-clan, de overwonnenen de Satsuma-clan. De nieuwe Shogun wendde handig de kracht van de Satsuma-clan, verslagen maar niet vernietigd, af naar de eilanden van Ryukyu. Een sluwe manier om zich van hen te ontdoen en onderwijl een Japanse controle te vestigen op een Chinees eiland.

5 April 1609, meer dan 150 jaar nadat Okinawa was begonnen met het betalen van belastingen aan Japan, viel de Satsuma-clan Okinawa binnen met 3000 krijgers. Het eiland bleef onder de autoriteit van de afstammelingen van Satsuma tot 1879. Zeer snel na de bezetting verschenen de eerste wetten van Shimazu Iehisa. Eén van de belangrijkste was opnieuw een verbod op het bezit van wapens, alsook op elke beoefening met een martiaal karakter. Beter nog, ten einde hun eigen voorraden metaal aan te vullen confisqueren de Japanse invallers alle objecten en werktuigen in ijzer en ontmantelden de smederijen.

De traditie rapporteert dat in die tijd, elk dorp slechts recht had op één mes in metaal, bevestigd aan een ketting en bewaakt door een Japanse samoerai. Het bevelschrift van Shimazu had enkel als effect dat het verzet van de plaatselijke bevolking nieuw leven werd ingeblazen. Dit had een vlotte ontluiking van gevechtstechnieken tot gevolg. Het was eigenlijk vanaf 1630 dat zowel tode als ti-gua zich, uit het zicht van de bezetter, werkelijk als complete en complexe systemen ontwikkelden. In die tijd werd strikt het bruikbare aspect onderzocht. Men was er in het stadium van bugei (martiale techniek) en nog niet in dat van budo (gevechtscunst met een mentale notie). De lessen vonden 's nachts plaats, in het allergrootste geheim, en de overdracht van technieken vond enkel mondeling plaats. Beetje bij beetje staken er echter getalenteerde experts boven het gros van de beoefenaars uit. Stijlen werden gevarieerd en de meesters, "leaders of the gang", codificeerden hun onderwijs en lieten steeds minder ruimte voor improvisatie.

Dat had in de loop van de **19de eeuw** vooral een verder maturiteitsproces tot gevolg en het okinawa-te vertakte zich in de stijlen van Shuri (shuri-te) Tomari (tomari-te) en Naha (naha-te). De stijlen werden dus genaamd naar de plaatsen waar ze ontstonden. De twee eersten werden later gekend onder de naam Shorin-ryu en de laatste onder de naam Shorei-ryu.

Na **1868**, de datum van het herstel op de troon van Meiji in Japan, werd opnieuw alles wat van ver of dicht op een martiale activiteit leek, verboden in het gehele Keizerrijk. Er werd geregeerd door de Japanse orde en de oude gevechtscunsten verdwenen. Ze werden nog beoefend door een aantal oude meesters in een honderdtal scholen. Deze meesters waren de bewaarders van een bedreigd erfgoed.

Funakoshi Gichin werd geboren in **1869** in Shuri. Hij zou de "vader van het moderne karate" worden. Zijn schoolmeester was immers de zoon van Azato Yasutsune; deze laatste was één van de grootste experts van die tijd. Zo ontdekte de jonge Gichin op 15 jarige leeftijd wat de passie van zijn leven zou worden: het karate; dit op één moment dat het onderwijs ervan nog verboden was en dat men het 's nachts (reimyo-tode) in het geheim beoefende.

In **1885** begon Itosu Yasutsune les te geven over alles wat hij had geleerd. Itosu was een expert in okinawa-te.

In **1888** slaagde Gichin Funakoshi voor 't examen van leraar in de lagere school. Het was ook op dat moment dat hij werd voorgesteld aan Itosu Yasutsune, die een zeer goede vriend van Azato was. Funakoshi haalde zijn voordeel uit dit nieuw onderwijs en zeker uit het beluisteren van de twee mannen die converseerden over de diepzinnige mentale aspecten van karate. Vervolgens maakte Funakoshi in 1891 promotie en werd hij overgeplaatst naar een school in Naha. Naar het einde van de eeuw toe, terwijl hij trouw bleef aan zijn twee oorspronkelijke meesters, verruimde hij zijn technische waaier door te werken met de meesters Kiyuna (in staat om met zijn blote handen een boom te van zijn schors te ontdoen), Higaonna, Aragaki (Niigaki) en Matsumura.

In **1901** liet Itosu zijn stijl opnemen in het programma van de fysieke opvoeding van het basisonderwijs van Shuri-jinjo.

In **1903** werd in Okinawa de eerste demonstratie van gevechtscunsten gegeven voor een publiek. De gevechtscunsten waren tot op dat ogenblik sterk beschermd tegen de nieuwsgierigheid van de Japanners, die nog steeds als "vreemdelingen" werden beschouwd..

In **1905** ontwierp Itosu de 5 Pinan kata, vanaf de kata Kushanku. Met het doel tot rekruteren van leerlingen en uit pedagogische bezorgdheid. Zijn intentie was om de jongeren te interesseren (deze waren bezeten door de meer modernere sporten, afkomstig uit het Westen) en zo te redden wat er te redden viel van zijn kunst, die op dat ogenblik slechts onnuttig en ouderwets leek.

Door het een sportief kleedje te geven en vooral door nadruk te leggen op het gymnastische aspect i.p.v. op zijn martiaal doel, ontheiligde Itosu vrijwillig zijn kunst.

Dit om de beoefenaars niet af te schrikken en zo te riskeren dat het geheel zou verdwijnen.

In oktober **1908** had Itosu een lange brief geschreven aan het departement van onderwijs van de Prefectuur van Okinawa. Hierin pleitte hij voor een algemene aanvaarding, van wat hij op dat moment nog tode noemt, in alle scholen van het eiland. Hij voorzag dat de kunst vandaar uit zou overwaaien naar Japan met als doel een sterke moraal te ontwikkelen bij de nieuwe jeugd, waar het land zo sterk nood aan had. Hij werd gedeeltelijk gevolgd in dit idee, maar verschillende experts uit Okinawa waren zeer kritisch ten opzichte van zijn visie. Ze beweerden dat in hoeverre het karate van Matsumura Sokon authentiek en martiaal was, deze van Itosu, die nochtans shuri-te noemde, een verbastering en een bron van vergissingen was. In realiteit is het erfgoed van "de heilige hand van shuri-te" met ongelijke intensiteit aanwezig in verschillende hedendaagse stijlen, waaronder Shito-ryu en Wado-ryu.

Vanaf **1914 en 1915** wisselden Mabuni, Motobu, Kyan, Ogasu, Shiroma, Ishikawa, Yabiku en Funakoshi elkaar af tijdens een serie van publieke demonstraties doorheen het eiland Okinawa. Dit was tevens een beslissende mijlpaal voor de "modus vivendi" tussen de drie grote basisscholen shuri-te, naha-te en tomari-te. Hun onderlinge rivaliteit zette zich verder tot aan het begin van die eeuw en legt uit hoe het komt dat het okinawa-te, 30 jaar na de stopzetting van de Japanse bezetting, nog steeds zo in het geheim was gehuld.

Het was in **1916**, het jaar waarin Itosu stierf, dat Sensei Funakoshi door de butokuden van Kyoto (Japan) werd uitgenodigd om er de eerste okinawa-te demonstratie te geven buiten het eiland.

Op weg naar Europa, meerde op **6 maart 1921** de prinselijke erfgenaam Hiro-Hito, aan in Okinawa en was sterk onder de indruk van de karatedemonstratie die hem werd gegeven. Men kan bevestigen dat vanaf dat ogenblik (het tijdstip van de hergeboorte van het Japans imperialisme en de militaristische ontwikkeling van dit land) de Japanse leiders in karate-jutsu een uitstekende manier zagen, weliswaar te midden van andere, om de militaire elite te versterken. Het jaar nadien kwam Funakoshi voor een tweede keer in Japan, ditmaal om er nooit meer weg te geraken, hij was een gevangene van zijn eigen succes.

1922 werd het beslissende keerpunt. In mei van dat jaar kwam Funakoshi Gichin; op dat ogenblik president van de "Okinawa Shobu Kai" (vereniging voor promotie van de gevechtskunsten) naar Tokio om zich een onverwacht en historisch succes aan te meten.

Er moet nog eens geïnsisteerd worden op de reden waarom zijn gelijken Funakoshi kozen als pionier: men wou dat de eerste meester die de officiële vertegenwoordiger was van het okinawa-karate zowel een ambassadeur als een technicus was. Men had nood aan een gedistingeerd karateka. Welnu, Funakoshi Gichin was tevens meester in de kunst van de poëzie en kalligrafie (shodo); in het dagdagelijkse leven was hij een onderwijzer in het Japanse lezen en schrijven, en bovendien was hij perfect op de hoogte van de gewoonten van zijn land, zoals de goede manieren die dienden gebruikt te worden in de maatschappij. Verscheidene experts van het Okinawase karate namen het hem om verschillende redenen, waaronder simpelweg jaloersheid omwille van zijn succes in zijn onderneming, kwalijk dat hij de geheimen van de kunst van het eiland had ontsluit aan de Japanners. Dit verklaart waarom vandaag de dag het onderwerp "Funakoshi" met grote discretie wordt behandeld in de dojo van Okinawa en in de stambomen (keizu) die de overdracht en vertakkingen van de verschillende stijlen weergeven.

De ontmoeting tussen Funakoshi en Kano Jigoro (grondlegger van het judo) was zeer belangrijk. Deze laatste nodigde de meester uit om een privé demonstratie te geven in de Kodokan (de grootste judo-school, gelegen in Tokio). Deze twee meesters in karate en judo bleven een wederkerig respect voor elkaar koesteren.

Het begin in Japan, was op materieel gebied alles behalve makkelijk. Het eerste jaar moest Gichin Funakoshi zich tevreden stellen met de slaapzaal van de leerlingen als dojo, in Suidobashi in Tokio. Hij leefde er in een zeer klein kamertje net naast de ingang. Overdag onderhield hij de slaapzaal, 's avonds gaf hij les aan zijn eerste leerlingen. Aangezien zijn onderwijs gratis was, was het moeilijk om in zijn levensonderhoud te voorzien, maar dit lukte dankzij zijn kennis van de kalligrafie. Een beetje later vestigde hij zich in een kleine turnzaal: Meishojuku.

In september **1924** richtte hij zijn eerste universitaire club op in Keio, in 1926 volgde Ichiko, de universiteit van Tokio. In 1927 voegden zich nog drie andere scholen toe: de universiteit van Waseda, van Takushoku, Sho Dai en vervolgens Hitotsubashi. Nadien volgden er nog vele anderen, plotseling was er een complete "dojo-explosie". In 1930 waren er alleen al in Tokio een tiental dojo.

In die tijd was het onderwijs geheel gebaseerd op kata en hun bunkai. Maar de jonge wolven in de entourage van Funakoshi Gichin waren reeds stiekem begonnen met de "weg van de lege hand" (karate-do) om te buigen naar een modernere en sportievere richting. Aldus geschiedde dat vanaf **1927** drie leerlingen: Miki, Bo en Hirayama genaamd, zich aan de studie zette van het vrijgevecht (ju-kumite). Een van zijn favoriete leerlingen, Otsuka Hironori besloot om de lessen meer op het gevecht (kumite) te baseren. De universiteit van Tokio was in 1930 de eerste die de protecties op punt stelde op basis van elementen uit de wapenuitrusting gebruikt in kendo (schermkunst met het zwaard), dit om het niet gecontroleerd vrijgevecht mogelijk te maken.

De populariteit van deze nieuwe (voor de Japanners) gevechtscunst was zodanig groot en de vraag naar instructeurs zo sterk dat er een grote toeloop van Okinawase experts was. Met hen verscheen ook de onoverkoombare rivaliteit van personen en stijlen. Onder de belangrijkste bevonden zich in **1928** Miyagi Chojun (Goju-ryu) en Mabuni Kenwa (Shito-ryu) die elk hun eigen weg gingen. Na 8 jaar studie samen met Funakoshi verliet Otsuka Hironori zijn meester om, er werd gezegd met zijn toestemming, zijn eigen stijl te creëren: Wado-ryu. Deze vorm van karate was meer verbonden met wat zijn grondlegger reeds kende van de Japanse ju-jutsu. In werkelijkheid had Otsuka genoeg gekregen van de ernstige verschillen die hem steeds tegenover de zoon van de meester plaatste. In het begin van de jaren 30 verving Yoshitaka, de enige onder zijn zoons die zijn sporen in het karate volgde, zijn vader als instructeur aan de universiteit van Waseda. Met de eerste generatie van Japanse sempai (zoals Egami Shigeru, Hironishi Genshin, Noguchi Hiroshi en Shimoda Takeshi) liet Yoshitaka het shuri-te, dat was aangebracht door zijn vader, evolueren naar wat de Shotokan-ryu zou worden.

In **1935** werd Funakoshi's droom waarheid, er werd in Tokio gestart met de constructie van een nieuwe en belangrijke dojo. Hier kon Funakoshi Sensei les geven aan de steeds talrijker wordende leerlingen. Een comité hield zich op nationaal niveau bezig met het werven van de nodige fondsen en de "Shotokan" werd in de zomer van 1936 voltooid. De naam die deze dojo van het comité kreeg was afkomstig van het pseudoniem waarmee Funakoshi voorheen zijn Chinese gedichten, die hij soms schreef, ondertekende. "shoto" kon vertaald worden als "de golvende beweging van de den" (onder de wind) en "kan" verwees naar het gebouw. Zeer snel deed de oude meester niets anders dan superviseren en liet het effectieve onderwijs over aan zijn zoon Yoshitaka.

Gedurende de tweede Wereldoorlog (1939 – 1945) werd Okinawa volledig verwoest en de bevolking werd fameus uitgedund. Een aantal experts, levende archieven van de autochtone gevechtscunsten, verdwenen in de storm en met hen een aantal directe afstammelingen. Het jaar **1945** was verschrikkelijk. Niet enkel werd de Shotokan tijdens een luchtaanval verwoest, maar vooral: Yoshitaka stierf aan tuberculose. Onder druk van de troepen van de Amerikaanse generaal Mac Arthur werden talrijke Okinawaanse burgers naar Japan geëvacueerd, onder hen de vrouw van Funakoshi Gichin. Het oude koppel vond elkaar terug in Oita, maar was slechts voor twee jaar herenigd. In de herfst van 1947 stierf ze.

Van 1945 tot 1972 kende Okinawa een nieuwe heerschappij, deze van de Amerikaanse overwinnaars.

Slechts in **1948** werd het Amerikaans verbod op de beoefening van gevechtscunsten opgeheven. Ondanks zijn gevorderde leeftijd startte Funakoshi Gichin opnieuw met lesgeven in Keio en Waseda. Maar zijn tijd was voorbij.

Vanaf **1949** verrees het karate uit de vergetelheid dankzij de impuls van de laatste sempai van Funakoshi. Ze creëerden de Japanse karate associatie (J.K.A.) waar de meester de ere-instructeur van werd en Obata Isao voorzitter. In werkelijkheid weigerde de oude Okinawase meester de impuls die door Nakayama Masatoshi en Nishiyama Hidetaka werd gegeven in de richting van een karate die kon beoefend worden in een sportieve competitie, te accepteren. Een evolutie die hij nooit ondersteunde.

Na **1950** versterkte de bezetting op Okinawa opnieuw met de oorlog in Korea, waardoor er een permanente aanwezigheid was van meer dan 100.000 G.I.'s. Vele onder hen brachten in de Verenigde Staten verslag uit over de eerste fragmenten van karate en bijkomstig ook van kobudo. Dit verwekte al snel de interesse van het grote Amerikaanse publiek en nadien ook van het Westen.

De nieuwe Shotokan werd gevestigd in de lokalen van de oude Kodokan. In werkelijkheid was de band van de meester met de nieuwe dojo zeer zwak. Hij was enkel nog maar een "handelsmerk", een oude man die werd gerespecteerd maar op technisch vlak opzij werd gezet en hij wist het. In **1951** introduceerde de J.K.A. de jukumite in de klassieke lessen. De J.K.A. werd een steeds commerciëlere organisatie die met behulp van zijn experts een wereldwijde prestige ambieerde. De eenheid van J.K.A. viel reeds in elkaar op het ogenblik dat Funakoshi nog in leven was. In **1954** vertrok Obata om zijn eigen weg te kunnen volgen en na hem vertrokken er nog een aantal anderen. Het jaar erop nam Nakayama zelf de leiding van de J.K.A. op zich en vanaf **1958** vond de eerste officiële Shiai (competitie) plaats. Funakoshi heeft dit niet meer hoeven mee te maken. Hij stierf op **26 april 1957**, op de leeftijd van 88 jaar.

Tot aan zijn dood wilde Sensei Funakoshi, meer dan een technisch onderwijs, een geestestoestand, een bestaansregel, een levensfilosofie propageren. Eigenlijk wou hij de aandacht van zijn leerlingen concentreren op "de geest van de techniek", het is te zeggen de essentie van de boodschap die hij uit Okinawa had mee gebracht: een filosofie en een levensvoorschrift, een weg (do) van bestaan en van het perfectioneren van de mens op zoek naar zichzelf.

